

mehrizjoo.blog.ir/1395/03/17/gharbalbiz-tarikh

منطقه تاریخی غربالبیز در مهریز یزد بنا ی باستانی غربال بیز در زمینی به وسعت حدود ۲۲۰۰ متر مربع ساخته شده است دور تا دور آن را خندقی به منظور ایجاد خاکریز و ممانعت از نزدیک شدن جریانهای سیلابی به اطراف بنا کنده است بخش اصلی ساختمان در ضلع جنوبی آن واقع شده و شامل دو ایوان، دو دالان و یک پستو در پشت آن است. این خندق رواق هایی که در سرتاسر تراس غربی و جنوبی بنا وجود داشته و اکنون تنها بخش تحتانی دیوارهای جانبی آنها باقی مانده است. همچنین حیاط دایره ای شکل ضلع غربی آن قدیمترین نمونه های خندق رواق و پلان دایره ای شکل در تاریخ معماری ایران هستند. بنا بر مطالعات انجام شده بنای مکشوفه یک بنای مذهبی متعلق به دوران اشکانی است. این بنا با شماره ۴۳۷۲ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است این چشمه از مناظر کوهستانی جذاب مهریز است که در دامنه کوهی به همین نام قرار گرفته است. این چشمه با مرکز شهرستان مهریز ۱۰ کیلومتر و با مرکز استان یزد ۴۰ کیلومتر فاصله دارد و در روستای مزوار واقع شده است. غربالبیز تفرجگاه طبیعی و تاریخی در یزد اطراف چشمه دارای پوشش گیاهی درمنه است. آب غربالبیز بصورت سرریز از مظهر چشمه ظهور میکند که حفره های چشمه در وسعت ۴۰ متر مربع پراکنده شده است. همچنین مساحت تقریبی آبریز چشمه ۱۰ کیلومتر مربع است. وجه تسمیه ی «غربالبیز» را برخی به وجود چشمه ی موجود و نحوه ی جوشش آب از حفره ها و لا به لای سنگ ها می دانند و عده ای آن را به سبب وجود بافت متخلخل سطح تحتانی دریاچه موجود در محل دانسته که در هر دو حالت نحوه حرکت آب شبیه عبور از منافذ یک غربال است. این چشمه به صورت یک فرورفتگی طبیعی است و هر ساله در اوایل بهار آبی گوارا و زلال از کوههای منطقه جاری می شود و در این فرو رفتگی می ریزد و به دریاچه ای طبیعی تبدیل می شود. در اطراف این چشمه آثاری بدست آمده است که قدمت این منطقه را بیان می کند، از جمله گودی هاون شکل در بالای چشمه که با دست کنده شده و سه برج مثلث شکل در کوه بالای چشمه با قدمت بیش از چهار هزار سال که معبد آنهایتا است و قبرهایی که از آن ظروف سنگی و اشیاء و نشانه هایی از عصر ناهید پرستی و هزاران یادگار بزرگ زمانهای بسیار دور بیرون آمده که همه حکایت از تاریخ کهن این ناحیه دارد. طبق شواهد باستان شناسی، بنای باستانی غربالبیز قدیمی ترین اثر باستانی استان یزد و تنها بقایای باستانی شناخته شده مربوط به دوره اشکانی در مرکز ایران

می‌باشد. در این سازه، قدیمی‌ترین نمونه‌های سه عنصر مهم از معماری ایرانی برای اولین بار مشاهده گردیده است که عبارتند از خندق و درگاهی و نقشه مدور. حفاری‌های باستان‌شناسی در بقایای بنایی باستانی در جنوب غربالبیز در سال ۸۰ آغاز شده و به مدت ۷۵ روز در سال ادامه یافته است. در سال ۸۳ علاوه بر حفاری در بقایای این بنا در بخش‌های مختلفی از ناحیه نیز گمانه زنی‌هایی برای رسیدن به اطلاعات بیشتر انجام شده و بخش‌هایی از گورستان غربالبیز در شمال این ناحیه نیز حفاری شده است. حفاری سال ۸۰ در بقایای بنای مذکور که در جنوب ناحیه واقع است به کشف قدیمی‌ترین بقایای باستانی در استان یزد منجر شده است. بنا بر شواهدی که تاکنون جمع‌آوری شده است، این بنا در زمینی به شکل دوزنقه و به مساحت ۲۲۰۰ متر مربع ساخته شده و عمده مصالح به کار رفته در این بنا خشت خام بوده و در قسمت‌هایی از آن از سنگ نیز برای استحکام بیشتر بنا استفاده شده است. آب چشمه غربالبیز از حفره‌های متعدد در دامنه کوه بیرون می‌آید. محل خروج آب بصورت حفره‌ای عمود بر سطح لایه است که از درز و شکاف‌های آهکی ناشی می‌شود. بیشترین میزان آب دهی چشمه غربالبیز ۱۲۷۰ لیتر در ثانیه است که در زمان بارندگی و عمدتاً در فصل بهار صورت می‌گیرد. از جمله ویژگی‌های منحصر به فرد آب چشمه غربالبیز این است که آب آن تغییر رنگ نمی‌دهد و کیفیت آن نیز تغییر نمی‌کند و با اینکه از شکاف کوه خارج می‌شود دارای ماهی نیز می‌باشد و راز این چشمه هنوز برای مردم ناگشوده مانده است.

مجموعه‌ی گردشگری غربالبیز با مساحتی قریب به ۱۰ هکتار، از نخستین مجتمع‌های زیستی انسان در منطقه است. این چشمه به دلیل چشم‌اندازهای منحصر به فرد، هوای مناسب، امکان اسکان، دسترسی به شهر و امکانات رفاهی و ... مکان بسیار مناسبی برای گذراندن روزهای تعطیل نوروز است. در بررسی‌های تکمیلی آثار و بقایای یافته شده در محوطه غربال بیز یزد، قدمت این محوطه باستانی به دوران هخامنشی رسید. سفال‌های به دست آمده در فصول گذشته کاوش در این محوطه شباهت بسیاری با سفال‌های دوره هخامنشی دارد. کاوش در منطقه باستانی غربال بیز مهریز در استان یزد که از سال ۸۲ و در راستای پژوهش‌های باستان‌شناسی در این محوطه آغاز شده بود، به شناسایی ۱۰۶ گور در محدوده‌ای به وسعت ۷۵۰ مترمربع و بنایی به مساحت دو هزار و ۲۹۰ مترمربع منجر شد. «آذر میدخت اسفندیاری»، باستان‌شناس و سرپرست تیم کاوش در غربال بیز درباره شواهد مربوط به عصر هخامنشی در این محوطه گفت: «در این محوطه بقایایی از نیمه دوم هزاره اول پیش از میلاد و دوران اشکانی پیدا شده است؛ ساختار این محوطه اشکانی است ولی رگه‌هایی از فرهنگ هخامنشیان در میان آثار کشف شده قابل شناسایی است.» «اسفندیاری» گفت: «در این محوطه نشانه‌هایی از استقرار هخامنشیان وجود دارد ولی به دلیل اینکه کتیبه، سکه یا سنگ نگاره‌ای که نوع پوشاک را نشان دهد در این محوطه پیدا نشده، نمی‌توان با قطعیت درباره حکومت هخامنشیان در این منطقه اظهار نظر کرد.» حفاری در جبهه جنوبی محوطه که در فصل گذشته کاوش سازه‌ای معماری متعلق به دوران اشکانی در آن کشف شد به همراه بخش‌هایی که کوره‌های ذوب فلز در آن قرار دارد به روشن شدن قدمت این محوطه کمک می‌کند. وجه تسمیه غربال بیز مربوط به وضعیت طبیعی این منطقه و وجود چشمه گوارایی است که از دل سوراخ‌های متعددی که از دل سنگ‌ها جاری می‌شود و در اصطلاح مردم محلی بدان غربال بیز نام داده‌اند که از ترتیب دو کلمه غربال و بیز به معنی غربال و بیختن و الک کردن گرفته شده است.